

УДК 373.3/5:37.017.92:796.011.3(477)

DOI: 10.35619/iiu.v1i22.706

Валерій ТРОЦЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри спортивних ігор
Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Україна
ORCID: 0000-0003-1109-0534
e-mail: trotsenko_VV@ukr.net

Тетяна ТРОЦЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту
Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Україна
ORCID: 0000-0002-3391-3741
e-mail: trocenko260470@gmail.com

Роман КРИВЕНКО

старший викладач Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Україна
ORCID: 0000-0003-3910-197
e-mail: romakrivenko15@gmail.com

Сергій СЕМБРАТ

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри спортивних ігор Університету
Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав
ORCID: 0000-0002-8589-6007
e-mail: Sembrat.s@ukr.net

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ РУХЛИВИХ ІГОР

Анотація. У статті, на основі систематизації та аналізу науково-методичної літератури й передового педагогічного досвіду, розглянуто проблему патріотичного виховання школярів та обґрунтовано ефективність використання народних рухливих ігор як засобу формування патріотизму в учнів закладів загальної середньої освіти.

Підкреслено, що система освіти загалом і процес фізичного виховання зокрема повинні мати чітко виражений національний зміст і спрямованість. У цьому контексті підвищення ефективності патріотичного виховання тісно пов'язане з упровадженням у практику елементів народної фізичної культури, які мають розвивальну, культурну та виховну цінність.

Обґрунтовано доцільність використання народних рухливих ігор як одного з дієвих засобів патріотичного виховання та формування в учнів позитивної мотивації до занять фізичною культурою. Дібрано відповідні народні рухливі ігри та визначено ефективність їхнього впливу на розвиток патріотичних почуттів школярів.

Ключові слова: народні рухливі ігри, патріотизм, учні, заклад загальної середньої освіти.

Постановка проблеми. Сучасні соціально-політичні умови розвитку українського суспільства зумовлюють зростання ролі патріотичного виховання молоді як важливої складової національної системи освіти. Формування в учнів любові до України, поваги до її історії, культури та традицій є необхідною передумовою становлення громадянина. У цьому контексті актуалізується пошук ефективних засобів патріотичного виховання, зокрема у процесі фізичного виховання, яке має значний потенціал для формування духовних, моральних та соціально значущих якостей особистості.

Особливе місце серед засобів фізичного виховання займають народні рухливі ігри, що є невід’ємною частиною національної культури українського народу. Вони поєднують у собі фізичну активність, елементи фольклору, морально-етичні норми та традиції, сприяючи гармонійному розвитку дитини. Використання народних ігор в освітньому процесі сприяє формуванню в учнів почуття колективізму, взаємоповаги, дисциплінованості, а також позитивного ставлення до власної національної ідентичності.

Мета статті – проаналізувати стан вивчення проблеми патріотичного виховання у психолого-педагогічній літературі та практиці сучасної школи; уточнити сутність і зміст поняття «патріотизм». Визначити особливості спрямованого впливу народних рухливих ігор на виховання патріотизму в учнів закладів загальної середньої освіти.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Психолого-педагогічні аспекти патріотичного виховання були предметом дослідження багатьох науковців (Бондаренко та Косянчук, 2022; Непша, Суханова та Ушаков, 2016; Пустовіт та Петренко, 2025; Тимчик та Касіч, 2022; Чорна, 2003). Проведено низку досліджень, присвячених розв’язанню окремих аспектів патріотичного виховання. Зокрема, у працях Г. Пустовіта (2025), Т. Троценко (2024) розглянуто питання морального виховання дітей і молоді через туризм та краєзнавство; М. Тимчик (2022) досліджує особливості військово-патріотичного виховання старших підлітків у процесі фізкультурно-масової роботи; Г. Коломосьць (2015) аналізує вплив військово-патріотичних спортивних ігор на патріотичне виховання старших підлітків та ін.

Проблема використання українських народних рухливих ігор у вихованні дітей різних вікових груп знайшла відображення у працях А. Цюся (2000), Є. Приступи, В. Левківа, О. Слімаковського (2012) та інших науковців. Дослідники акцентують увагу на виховному потенціалі народних ігор, їх ролі у формуванні моральних, вольових та соціальних якостей школярів, а також у розвитку рухових умінь і навичок. Окрему увагу заслуговує дослідження

М. Горобченка (2021), у якому українські народні рухливі ігри розглянуто як засіб фізичної підготовки юних баскетболістів, що ще раз підтверджує універсальність і виховний потенціал народних ігор у різних видах фізкультурно-спортивної діяльності.

Виховний потенціал рухливих ігор та рухової активності на свіжому повітрі досліджується також зарубіжними науковцями. Так, у Китаї J. Zhao та ін. (2025) встановили кореляцію між фізичною активністю та розвитком морального мислення школярів; дослідження Е. Eriksson і співавторів (2021) показало, що як рухливі так, і спортивні ігри стимулюють позитивну поведінку дітей. Подібні результати отримали й інші вчені, зокрема R. Raval (Індія) наголошує на значенні традиційних рухливих ігор у формуванні креативності, самоповаги та соціальних навичок, а А. Klein, С. Türk, J. Roth (2018) акцентують увагу на особливому впливі рухової активності на відкритому повітрі на моральний розвиток дитини.

Отже, існує наукова основа для застосування народних рухливих ігор у виховному процесі, але бракує комплексних досліджень, що поєднують методику впровадження, кількісну оцінку змін у патріотичних настроях школярів та порівняльний аналіз ефективності різних типів ігор. Отже, аналіз літературних джерел свідчить, що проблема патріотичного виховання здобувачів освіти засобами народних рухливих ігор є багатоаспектною та актуальною. Попри наявність наукових розробок, питання системного впровадження народних рухливих ігор у виховний процес закладів загальної середньої освіти з метою формування патріотичних почуттів потребує подальшого теоретичного узагальнення та практичного обґрунтування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна система фізичного виховання здобувачів передбачає широке використання народних рухливих ігор, які є одним з основних засобів підвищення рухової активності дітей, формування позитивної мотивації до занять фізичними вправами та виховання естетичних, вольових і моральних якостей особистості.

Проблема формування моральних якостей і патріотичних переконань здобувачів має глибоке історичне коріння в українській педагогічній думці. У науковій спадщині та практичній діяльності І. Огієнка (1991, с. 68) знаходимо вагомому теоретичну й духовну основу національного виховання. Учений підкреслював, що без збереження мови, віри, звичаїв і традицій неможливо зберегти національну ідентичність. Його заклик – «Бережіть все своє рідне, щоб не виродитись, щоб не забути народу, із якого ти вийшов. Бережіть свою віру, звичаї, свою мову, і тим збережете національну історію свою» – залишається надзвичайно актуальним і сьогодні, коли першочергового значення набувають питання духовної єдності, збереження культурної спадщини та формування громадянської відповідальності.

Відповідно до визначення, поданого в «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка (1997, с. 249), *патріотизм* (від грец. *patρίς* – вітчизна) – це «одне з найглибших громадських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Патріотизм виявляється в практичній діяльності,

спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів». Дослідник наголошує, що виховання патріотизму є складовою виховної системи школи, а в процесі вивчення різних навчальних предметів у здобувачів формуються патріотичні переконання, ціннісні орієнтації та відповідальне ставлення до своєї держави.

Інші науковці розглядають патріотизм як складне інтегральне почуття, що охоплює гордість за здобутки свого народу, співпереживання його труднощам, повагу до історичного минулого, бережливе ставлення до культурних надбань і народних традицій. К. Чорна (2003) зазначає, що патріотизм – це не лише стан любові до Батьківщини, а й високий духовний рівень особистості, прояв внутрішньої свободи та моральної зрілості. Дослідниця підкреслює, що патріотизм як духовно-моральна категорія є виявом усвідомленої відданості своїй нації, готовності служити їй, сприяти її розвитку, поєднувати власну долю з долею рідної землі.

З огляду на сучасні реалії, трансформацію системи освіти, воєнний стан, переосмислення цінностей українського суспільства, проблема у патріотичному вихованні набуває нової актуальності. Нині особливої ваги набувають засоби народної педагогіки, зокрема народні рухливі ігри, що поєднують у собі фізичний, емоційний і духовний розвиток дитини, передають традиції, норми поведінки, зразки взаємодії, притаманні українській культурі. Саме через гру дитина природно засвоює соціальні ролі, відчуває себе частиною спільноти, пізнає моральні цінності свого народу.

Український народ своїм багатовіковим досвідом інтуїтивно відібрав найефективніші засоби гармонійного виховання підростаючого покоління, чільне місце серед яких посідають народні рухливі ігри. Традиційно в освітньому процесі ЗЗСО вони використовуються як засіб фізичного виховання, проте розвивально-виховний потенціал українських рухливих народних ігор значно ширший.

У контексті національно-патріотичного виховання сучасні методичні рекомендації наголошують на необхідності поєднання ігрової діяльності з місцевою історією, етнокультурними практиками та діяльністю позашкільних установ. Це означає, що народні рухливі ігри слід обирати й адаптувати з урахуванням місцевих традицій (пісні, прислів'я, обрядові мотиви), а також цілеспрямовано поєднувати з виховними вправами, бесідами та тематичними заходами (наприклад, до Дня рідного краю) для підсилення смислового навантаження гри. Такі підходи фіксуються в останніх педагогічних працях і методичних збірниках щодо національно-патріотичного виховання (Бондаренко та Косянчук, 2022; Коломєць, 2011; Непша, Суханова та Ушаков 2016; Пасічник, Сороколіт та Каратник, 2024).

Отже, народні рухливі ігри поєднують у собі рухову активність, емоційно-ціннісну складову та елементи культурної спадщини, що робить їх ефективним інструментом для формування національної самосвідомості та патріотичних почуттів у здобувачів закладів загальної середньої освіти. Теоретично їхня ефективність ґрунтується на синтезі навчально-виховних, культуропознавальних і соціалізуючих функцій гри: через рольові моделі, сюжетні

мотиви та колективну взаємодію школярі природно засвоюють норми, традиції та моральні правила спільноти. Практичні дослідження підтверджують, що використання народних рухливих ігор у системі фізичного виховання підвищує мотивацію до занять, покращує міжособистісну згуртованість класного колективу та сприяє засвоєнню культурно-історичних знань (Пасічник, Сороколіт та Каратник, 2024).

Окремі сучасні дослідження демонструють, що народні ігри можуть бути ефективно інтегровані не лише в уроки фізичного виховання, а й у виховні години, позакласні заходи, спортивно-масову роботу та міжпредметні проекти. При цьому рольового, сюжетного й символічного змісту ігор зазвичай достатньо, щоб створити освітні ситуації, у яких здобувачі усвідомлюють свою приналежність до спільноти, відчувають гордість за культурні надбання та формують повагу до історії й традицій свого народу. Емпіричні дослідження останніх років також описують варіанти використання народних ігор у спеціалізованих формах діяльності як засіб фізичної підготовки або елемент військово-патріотичних заходів, що розширює можливості їх практичного та методичного застосування.

Таблиця 1

**Українські народні рухливі ігри у патріотичному вихованні
здобувачів ЗЗСО**

№	Назва гри	Вікова група	Методична мета	Виховний потенціал / очікуваний результат
1	«Подоланочка»	1–4 класи	Формування колективної взаємодії, ритмічних навичок, емоційної виразності	Відчуття єдності, радості від спільної дії; повага до народної пісенної традиції
2	«Котилася торба»	1–5 класи	Розвиток координації рухів, уваги, вміння чекати черги	Засвоєння норм взаємоповаги, культури спілкування, дружби
3	«Ой хто, хто Миколая любить»	2–6 класи	Ознайомлення з народними звичаями та обрядами	Розуміння духовних основ української культури, виховання доброзичливості
4	«Мак» («Маки цвітуть»)	3–7 класи	Тренування швидкісних якостей і уваги	Розвиток командного духу, асоціація з красою української природи
5	«Козаки-розбійники»	5–9 класи	Розвиток витривалості, тактичного мислення	Формування гордості за козацьку доблесть, готовності до захисту товаришів

№	Назва гри	Вікова група	Методична мета	Виховний потенціал / очікуваний результат
6	«Перепілка»	3–6 класи	Координація, розвиток уваги	реакція, Підтримання традицій сільських ігор, зв'язок із природним середовищем
7	«Горю-дуб» («Вогонь»)	4–8 класи	Розвиток швидкості реакції та просторової орієнтації	Усвідомлення взаємодопомоги, колективної відповідальності
8	«Просо»	2–5 класи	Формування почуття ритму, узгодженості дій	Збереження традиційних форм фольклору, зміцнення почуття приналежності до спільноти
9	«Козак і татарин»	6–9 класи	Розвиток сили, спритності, командної координації	Осмислення героїчних сторінок історії України, виховання мужності
10	«Візьми прапор»	5–9 класи	Формування відповідальності, лідерських якостей	Символічне усвідомлення витримки, захисту Батьківщини, патріотичних мотивів поведінки

У таблиці 1 представлено рекомендований ігровий матеріал комплексного впливу на здобувачів у процесі фізкультурно-масової роботи з використанням засобів народних ігор з урахуванням змісту програмного матеріалу, вікових особливостей здобувачів і принципів народної педагогіки.

Попри позитивні результати та методичні напрацювання, сучасний огляд літератури виявляє кілька важливих прогалин: недостатня кількість системних експериментальних досліджень, що кількісно вимірюють зміну рівня патріотичних установок у школярів під впливом програм на базі народних ігор; обмежена типологізація ігор за віковою придатністю та виховними цілями; відсутність стандартизованих методик оцінювання виховного ефекту. Це означає, що подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку експериментально-методичних комплексів, кількісно-якісну оцінку ефективності та рекомендації з адаптації ігор під різні вікові групи.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, народні рухливі ігри є не лише засобом фізичного розвитку, а й потужним виховним ресурсом, який поєднує емоційне, моральне й національно-патріотичне виховання учнів закладів загальної середньої освіти. Їх використання у системі шкільного навчання сприяє формуванню позитивної мотивації до занять фізичною

культурою, розвитку почуття спільності, взаємопідтримки, гордості за свій народ і країну. Впровадження народних рухливих ігор у виховний процес сприяє відродженню традиційної української культури, забезпечує спадкоємність поколінь і формує у школярів активну громадянську позицію.

Перспективи подальших досліджень цієї проблеми вбачаємо у вивченні процесів формування моральних якостей в учнів; обґрунтуванні взаємодії школи, сім'ї та позашкільних навчальних закладів щодо формування моральних якостей учнів закладів загальної середньої освіти засобами українських народних ігор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бондаренко, Н., Косянчук, С. 2022. *Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації* [для вчителів, методистів, авторів програм і підручників, науковців, викладачів, студентів закладів професійної й вищої освіти, управлінців, політиків]. Київ: Фенікс, 64 с.

Непша, О., Суханова, Г., Ушаков, В. (2016). Українські народні рухливі ігри як засіб національно-патріотичного виховання учнів на уроках фізичної культури та позаурочний час. *Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи*: зб. матеріалів V Міжнар. Наук.-практ. Інтернет-конф. №5. С. 123–127.

Пустовіт, Г., Петренко, О. (2025). Психолого-педагогічні концепти формування національно-культурної «Я-ідентичності» зростаючої особистості у закладах позашкільної освіти. *Педагогічна наука і освіта XXI століття*. № 4. С. 6–16.

Тимчик, М., Касіч, Н. (2022). Педагогічні умови військово-патріотичного виховання старших підлітків у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Київ, Вип. 26 (2). С. 127–139.

Чорна, К. (2003). Виховання патріотизму школярів як нагальна потреба державотворення в Україні. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Київ, 2003. Кн. I. С. 160–167.

Цюсь, А. 2000. *Фізичне виховання в календарній обрядовості українців: монографія*. Луцьк: Надстир'я. 376 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/2561> (дата звернення: 19 вересня 2025)

Приступа, Є., Левків, В., Слімаковський, О. (2012). *Українські народні ігри: монографія*. Львів: ЛДУФК, 2012. 432 с. URL. <http://repository.ldufk.edu> (дата звернення: 19 вересня 2025)

Огієнко, І. (1991). *Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу*. Київ: Абрис. 324 с.

Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь, 376 с.

Коломоець, Г. (2011). Патріотичне виховання старших підлітків у процесі військово-спортивних ігор як педагогічна проблема. *Нові технології навчання: науково-методичний збірник*. Київ: ПТЗО. Вип. 68. С. 88–92.

Пасічник, В., Сороколіт, Н. Каратник, І. (2024). Ефективність програми фізкультурно-оздоровчих занять із використанням народних ігор в процесі фізичного виховання дітей 3–4 років. *Спортивні ігри*. № 2(32). С. 84–97.

Горобченко, М. (2021). Українські народні рухливі ігри як засіб фізичної підготовки юних баскетболістів. *Сучасні погляди молоді на фізичну культуру, спорт та здоров'я людини: збірник тез наукової конференції*. Харків: ХДАФК, 2021. 31–33.

Мудрик, С., Кліш, І. (2020). *Рухливі ігри. Теорія і методика: навч.-метод. посібник*. Луцьк: видавництво «Терен». 254 с.

Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки. URL: www.Zako.rada.gov.ua/go/580/2015 (дата звернення: 19 вересня 2025)

Троценко, Т., Данилко, В. (2022). *Патріотичне виховання старшокласників в процесі фізкультурно-масової роботи*. Науковий часопис. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Випуск 11к (142) 21. С. 110–113.

Троценко, Т., Данилко, В., Троценко, Д. (2020). Розвивально-виховний потенціал народних рухливих ігор в умовах початкової школи. *Wielokierunkowosc Jako Gwarancja Postępu Naukowego: kolekcja prac naukowych «ΛΟΓΟΣ» z materiałami Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji* (Т. 2), 21 lutego 2020 r. Warszawa, С. 130–132. URL: <https://doi.org/10.36074/21.02.2020.v2.46> (дата звернення: 19 вересня 2025)

Zhao, J., et al. (2025). Physical Activity and Prosocial Moral Reasoning among Rural Adolescents. *Frontiers in Psychology*. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2025.1534941/full> (дата звернення: 19 вересня 2025)

Eriksson, E., et al. (2021). Cooperative and Competitive Board Games: Effects on Young Children's Prosocial Behaviors. *Frontiers in Psychology*. 12: 678–690. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8248432/> (дата звернення: 19 вересня 2025)

Raval, P. (2020). Traditional Outdoor Games and Child Development. *International Journal of Recent Academic Research*. 2(4). P. 56–62.

Klein, A., Türk, C., Roth, J. (2018). Additional Effects of Outdoor Psychomotor Activities on Child Development. *Creative Education*. 9(14). P. 2172–2184. URL: https://www.scirp.org/html/8-1600420_84846.htm (дата звернення: 19 вересня 2025)

Krutsevich, T., Pangelova, N., Trachuk, S, Ivanik, O. (2019). Motor activity of the male and female population in modern society. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. Vol. 19(3), art. 231, 2019. P. 1591–1598.

REFERENCES

Bondarenko, N., Kosianchuk, S. 2022. *Natsionalno-patriotychne vykhovannia u konteksti suchasnykh vykykiv: metodychni rekomendatsii* [dlia vchyteliv, metodystiv, avtoriv prohram i pidruchnykiv, naukovtsiv, vykladachiv, studentiv zakladiv profesiinoi y vyshchoi osvity, upravlintsiv, politykiv]. Kyiv: Feniks, 64 s. [in Ukrainian]

Nepsha, O., Sukhanova, H., Ushakov, V. (2016). Ukrainski narodni rukhlyvi ihry yak zasib natsionalno-patriotychnoho vykhovannia uchniv na urokakh fizychnoi kultury ta pozaurochnyi chas. *Humanitarnyi prostir nauky: dosvid ta perspektyvy: zb. materialiv V Mizhnar. Nauk.-prakt. Internet-konf. No.5.* S. 123–127. [in Ukrainian]

Pustovit, H.P., Petrenko, O.B. (2025). Psykholoho-pedahohichni kontsepty formuvannia natsionalno-kulturnoi «Ya-identychnosti» zrostaiuchoi osobystosti u zakladakh pozashkilnoi osvity. *Pedahohichna nauka i osvita XXI stolittia.* No. 4. S. 6–16. [in Ukrainian]

Tymchyk, M., Kasich, N. (2022). Pedahohichni umovy viiskovo-patriotychnoho vykhovannia starshykh pidlitkiv u protsesi fizkulturno-ozdorovchoi diialnosti. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi.* Kyiv. Vyp. 26 (2). S. 127–139. [in Ukrainian]

Chorna, K. (2003). Vykhovannia patriotyzmu shkolariv yak nahalna potreba derzhavotvorennia v Ukraini. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi.* Kyiv. 2003. Kn. I. S. 160–167. [in Ukrainian]

Tsos, A. V. 2000. *Fizychno vykhovannia v kalendarnii obriadovosti ukrainsiv: monohrafiia.* Lutsk: Nadstyria. 376 s. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/2561> (data zvernennia: 19 veresnia 2025). [in Ukrainian]

Prystupa ,Ye., Levkiv, V., Slimakovskiy, O. (2012). *Ukrainski narodni ihry: monohrafiia.* Lviv: LDUFK, 2012. 432 s. URL. <http://repository.ldufk.edu> (data zvernennia: 19 veresnia 2025). [in Ukrainian]

Ohienko, I. (1991). *Ukrainska kultura. Korotka istoriia kulturnoho zhyttia ukrainskoho narodu.* Kyiv: Abrys. 324 s. [in Ukrainian]

Honcharenko, S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk.* Kyiv: Lybid, 376 s. [in Ukrainian]

Kolomoiets, H. (2011). Patriotychne vykhovannia starshykh pidlitkiv u protsesi viiskovo-sportyvnykh ihor yak pedahohichna problema. *Novi tekhnologii navchannia: nauково-metodychnyi zbirnyk.* Kyiv: IITZO. Vyp. 68. S. 88–92. [in Ukrainian]

Pasichnyk, V., Sorokolit, N. Karatnyk, I. (2024). Efektyvnist prohramy fizkulturno-ozdorovchykh zaniat iz vykorystanniam narodnykh ihor v protsesi fizychnoho vykhovannia ditei 3-4 rokiv. *Sportyvnii ihry.* No. 2(32). S. 84–97. [in Ukrainian]

Horobchenko, M. (2021). Ukrainski narodni rukhlyvi ihry yak zasib fizychnoi pidgotovky yunykh basketbolistiv. *Suchasni pohliady molodi na fizychnu kulturu,*

sport ta zdorovia liudyny: zbirnyk tez naukovoï konferentsii. Kharkiv: KhDAFK, 2021. 31–33. [in Ukrainian]

Mudryk, S., Klish, I. (2020). *Rukhlyvi ihry. Teoriia i metodyka: navch.-metod. posibnyk*. Luts'k: vydavnytstvo «Teren». 254 s. [in Ukrainian]

Pro stratehiu natsionalno – patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi na 2016-2020 roky. URL: www.Zako.rada.gov.ua/go/580/2015. (data zvernennia: 19 veresnia 2025). [in Ukrainian]

Trotsenko, T., Danylo, V. (2022). Patriotychno vykhovannia starshoklasnykiv v protsesi fizkulturno-masovoi roboty. *Naukovi chasopys. Serii 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport)*. Vypusk 11k (142) 21. S. 110–113. [in Ukrainian]

Trotsenko, T., Danylo, V., Trotsenko, D. (2020). Rozvyvalno-vykhovnyi potentsial narodnykh rukhlyvykh ihor v umovakh pochatkovoï shkoly. *Wielokierunkowosc Jako Gwarancja Postępu Naukowego: kolekcja prac naukowych «ΛΟΗΟΣ» z materiałami Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji* (T. 2), 21 lutego 2020 r. Warszawa, S. 130–132. URL: <https://doi.org/10.36074/21.02.2020.v2.46> (data zvernennia: 19 veresnia 2025). [in Ukrainian]

Zhao, J., et al. (2025). Physical Activity and Prosocial Moral Reasoning among Rural Adolescents. *Frontiers in Psychology*. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2025.1534941/full> (data zvernennia: 19 veresnia 2025).

Eriksson, E., et al. (2021). Cooperative and Competitive Board Games: Effects on Young Children's Prosocial Behaviors. *Frontiers in Psychology*. 12: 678–690. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8248432/> (data zvernennia: 19 veresnia 2025).

Raval, P. (2020). Traditional Outdoor Games and Child Development. *International Journal of Recent Academic Research*. 2(4). P. 56–62. [in English]

Klein, A., Türk, C., Roth, J. (2018). Additional Effects of Outdoor Psychomotor Activities on Child Development. *Creative Education*. 9(14). P. 2172–2184. URL: https://www.scirp.org/html/8-1600420_84846.htm (data zvernennia: 19 veresnia 2025).

Krutsevich, T., Pangelova, N., Trachuk, S., Ivanik, O. (2019). Motor activity of the male and female population in modern society. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. Vol. 19(3), art. 231, 2019. P. 1591-1598.

PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENTS IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS THROUGH FOLK OUTDOOR GAMES**Valerii TROTSENKO**

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
at the Sports Games Department of
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav,
Pereiaslav, Ukraine

ORCID: 0000-0003-1109-0534

*e-mail: trotsenko_VV@ukr.net***Tetiana TROTSENKO**

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
at the Theory and Methodology of Physical Education and Sports Department of
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav,
Pereiaslav, Ukraine

ORCID: 0000-0002-3391-3741

*e-mail: trocenko260470@gmail.com***Roman KRYVENKO**

Senior Teacher of
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav,
Pereiaslav, Ukraine

ORCID: 0000-0003-3910-197

*e-mail: romakrivenko15@gmail.com***Serhii SEMBTAT**

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports,
Associate Professor at the Sports Games Department of
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav,
Pereiaslav, Ukraine

ORCID: 0000-0002-8589-6007

e-mail: Sembrat.s@ukr.net

Abstract. The article, based on the systematization and analysis of scientific and methodological literature as well as advanced pedagogical experience, examines the problem of patriotic education of schoolchildren and substantiates the effectiveness of using traditional folk outdoor games as a means of fostering patriotism among students of general secondary education institutions.

It is emphasized that the education system as a whole, and the process of physical education in particular, should have a distinctly national character. In this context, the improvement of patriotic education is closely connected with the introduction of elements of folk physical culture into educational practice, which possess developmental, cultural, and educational value.

The necessity of using folk mobile games as an effective tool for patriotic education and for forming schoolchildren's positive motivation towards physical activity is highlighted. A selection of traditional games has been made, and their effectiveness in shaping patriotic feelings among schoolchildren has been determined.

Keywords: folk mobile games, patriotism, schoolchildren, general secondary education.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2025 р.

Стаття прийнята до друку після рецензування 08.10.2025 р.